

Deū nemo diligere potest nisi prius eum per fidem cognoscat.

uere, sed victi illecebris peccatorum, dilexerūt plus tenebras quàm lucem. Id est, vtrumque dilexerunt, sed magis tenebras. Sed quia de illis præmisit qui nō crediderunt: sic accipiendum puto, quōd dilexerunt tenebras & non lucem. Lux enim Christus. *Qu* ergo non crediderunt luci, absurdum est vt lucem vel dilexissē cresantur, quam nescierunt. Nescierunt enim, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: sicut scriptum est. *Tom. 4. in enarratione psalmi primi, fere ad finem.*

CAPVT QVARTVM De Iustificatione.

I. Hominem suis operibus, qua vel per humana natura vires, vel per legis doctrinam sunt, absque diuina per Iesum Christum gratia coram Deo iustificari non posse.

Iudæi & Greci sub peccato concluduntur dum iustificatur per fidem Christi.
** Ephes. 2.*

ORigo veræ vitæ veræque iustitiæ in regenerationis est posita sacramento, vt vbi homo renascitur, ibi etiam ipsarum virtutum veritas oriatur. Et incipiunt ad perpetuam gloriam proficere per fidem, qui vix ad temporalem vanæ laudis poterant peruenire mercedem. Siue enim Iudæus legis scientia tumens, siue Græcus studio sapientiæ naturalis inflatus, prius quàm iustificetur per fidem Christi, conclusus est sub peccato: & si in sua infelicitate persistit, ira Dei manet super eum, illa scilicet in Adæ præuaricatione contracta, de qua Apostolus loquitur, dicens: * *Et vos cum effectis mortui delictis & peccatis uestris, in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris huius, spiritus qui nunc operatur in filios dissidentiae, in quibus & nos aliquando cōuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes*

facientes voluntatem carnis & cogitationū, & eramus natura filij iræ, sicut & ceteri. Et iterum: Qui eratis illo tempore sine Christo, alienati à conuersione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in mundo. Et iterum: * Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Et iterum: * Gratias agentes Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de tenebris, & potestatem tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ. Et iterum: * Eramus enim & nos aliquando insipientes, increduli, errantes, seruientes desiderijs, & voluptatibus varijs, in malitia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cum autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris nostri: non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Iesum Christum Saluatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. *Tom. 2. lib. 1. de uocatione gentium, Cap. 5.*

* Ephes. 5.
* Colos. 1.

* Ad Tit. 3.

O homo, faciem tuam non audebas ad cælum at- tollere, oculos tuos in terram dirigebas & subito accepisti gratiam Christi, omnia tibi peccata dimissa sunt. Ex malo seruus factus es bonus filius. Ideo presume, non de operatione tua, sed de Christi gratia. * Gratia enim saluati estis, Apostolus ait. *Tom. 4. lib. 5 de Sacram. Cap. 4.*

Non in operibus nostris sed in gratia Christi fiduciam o- mnem collocandam.
* Ephes. 2.

Psalmi titulus est, In sinē filijs Chore intellectus. Vbi passionis dominicæ, & baptismatis, & ingressio nis ad altare sacrosanctum, decurta mysteria sunt: docet sanctus propheta Dauid quemadmodū athletam suum, cuius nomē teneatur in agmine sanctorum, Christus exerceat. Sicut enim sine labore nostro, non ex operibus, sed ex fide per gratiam suam nobis peccata donauit, & ad coronæ petitionem indulgentissimus nos & benignus admisit, nec superiora nobis fecit obesse flagitia, quibus tanto certa-

Sine labore nostro, sola gratia Christi peccata nobis dimissa sunt.

minc iudicemur indigni: (quæritur enim etiam in ijs qui lustrale certamen hoc subeunt, etiam disciplina viuendi) ita rursus ne tanta peccatorum donatione resoluti, in superiora flagitia vel desidiam reuertamur: psalmus iste nos admonet multa nobis & grauius certamina esse proposita, vt nemo nisi qui legitime certauerit, coronetur.

Videndum ne post gratiã acceptam in flagitia pristina relabamur.

Et infra:

Fugienda est iustificatio legis, & ad Christi gratiam confugiendum.

Nemo ex operibus legis iustificari potest: quia sub maledicto sunt omnes qui sub littera sunt. Fugiant ergo omnes maledictum legis, & confugiant ad benedictionis gratiam, vt benedictionem habeant in cœlestibus in Christo Iesu, qui mortuus est pro nobis, vt fides trãfret ad gentes: qui etsi vir fuit ante synagogã, nec ipsam deseruit, & nos redemit. Illam enim non deseruit, vt reliquie saluẽ fierent: nos redemit eligendo populos nationum. Hęc ergo electio gentium, salus Iudeis. Reliquiã enim non per opera sua, sed per electionem gratiã saluẽ facti sunt. Gratia est ergo Christi, quã & nos redemit, & reliquias viuificauit. *Tom. 4. in psal. 43.*

Si Christus nos deserat, salui esse nequimus.

** Matth. 28.*

** Ioan. 14.*

** Matth. 9.*

Christus eos qui ex lege presumunt, et gratiam Christi nõ quærunt, vocat ad penitentiam.

Et ideo, inquit, ieiunare non possunt filij sponsi, quamdiu cum illis est sponsus. Venient autem dies, cum auferetur ab illis sponsus, & tunc ieiunabunt in illis diebus.] Qui sunt illi dies quibus à nobis Christus auferatur, maxime cum ipse dixerit: *Vobiscum ero vsque ad consummationem mundi? Ipse dixit, *Nõ relinquam vos orphanos. Certũ est enim quod si nos relinquit, salui esse nequeamus. Nemo tibi Christum potest auferre, nisi te illi ipse auferas. Non te auferat iactantia tua, non te auferat arrogantia, neque tibi de lege presumas. * Non enim vocare iustos venit, sed peccatores. Quomodo igitur Dominus iustitias dilexit, neque Dauid vidit iustum derelictum? Aut quã ista æquitas, si iustus relinquitur, peccator adsciscitur: nisi intelligas quod eos iustos dicit, qui ex lege presumant, & Euangelij gratiã non requirant? Nemo autem iustificatur ex lege, sed redimitur

dimitur ex gratia. Est igitur in lege iustitia, sed non per legem iustitia. Nam ipse Apostolus Hebræus ex Hebræis, secundum legem Phariseus, secundum iustitiam quæ in lege est, conuersatus sine querela, qui gloriatur ex lege, Quæ mihi, inquit, * lucra fuerunt, hæc duxi propter Christum detrimenta esse: hoc est, *Paulus abijit* abiecit iustitiam & gloriam legis. Iustitia enim legis sine Christo vacua est, quia plenitudo legis Christus est. Et ideo & si est in lege iustitia, non est tamen per legem iustitia. Si enim per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. Mortuus est enim Christus ut impleret iustitiam. *Tom. 5. lib. 5. Commentar. in cap. 5. Luca.*

Adiuua me, inquit, & saluus ero, & meditabor iustificationes tuas semper. Ergo vel inter Angelos annumeratus dicas oportet iustificatiões Dei semper, & illam quam adeptus es gloriam non tuis meritis arroges, sed diuinæ miserationi semper adscribas, ne tibi dicatur: * Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? Omnis enim creatura quæcumque bona habet: accepit à Christo, qui totius est auctor creaturæ. *Tom. 4. Sermon. 15. in psal. 118.*

II. *Liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, posse Deo vocanti & excitanti ut iustificationem consequatur assensuri, & eidem etiam repugnare.*

Misericordia tua Domine plena est terra, iustificationes tuas doce me. Quomodo misericordia Domini plena est terra, nisi per passionē Domini nostri Iesu Christi, quam futuram præuidens quasi promissam Propheta celebrat? Prophetis autem ea quæ ventura sunt præuidentibus, moris est ut quasi iam decursa memorent quæ posterioris ætatis sunt. Plena est ergo terra misericordia Domini,

Propheta de rebus futuris ita loquitur, quasi essent præterite.

*Christus est
omnis in pas-
sione, morte,
et resurrectione
aeternam
felicitatem ac-
quisierit, il-
lud tamen be-
neficium nullis
nisi volentibus
comunicatur.*

* Exod. 3.

* Rom. 9.

*Negligentes
Deus consue-
uit deserere.
Non est in ho-
minis potesta-
te sed miseran-
tis Dei, comple-
re quæ cepe-
rit.*

* Ibidem.

*Gratia Dei om-
nibus offer-
tur, quod autem
à multis refu-
tetur ipsorum
est nequitia,
et quod à mul-
tis suscipiatur
et gratia est*

quia omnibus est data remissio peccatorum. Super omnes sol oriri iubetur. Et hic quidem sol quotidie super omnes oritur. Mysticus autem sol ille iustitiae omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit. Ideo autem passus est, ut tolleret peccatum mundi. Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fenestris radios solis excludat, non ideo sol non est ortus omnibus, quia calore eius se ipse fraudauit: sed quod solis est, prerogatiuam suam seruat: quod imprudens est, communis à se gratiam lucis excludit. *Tom. 4. Serm. 8. in psal. 118.*

Fiat nunc misericordia tua ut exhortetur me secundum verbum tuum seruo tuo.] * Moysi dicit Deus: Miserebor cui misertus ero, & misericordiam præstabo, cui misericordiam præstitero. * Igitur non est volentis neque curantis, sed miserantis Dei est. Forte dicas: Ergo non debemus vel velle currere? Atqui negligentes Deus deserere consuevit. Non ergo hoc dicit, sed quid dicat consideremus. Non volentis neque currentis hominis perseverantia est. Non est enim in hominis potestate, sed miserantis Dei est, ut possis complere quæ ceperis. Denique iterum Moysi dicit: Quia in hoc ipsum te suscitaui, ut ostendam in te virtutem meam. Colligitur igitur adhortationem diuinæ misericordiae deputandam. Unde sequitur: * Ergo cui vult miseretur, & quem vult obdurat. Hunc miseratus hortatur, illum non reuocat execratus. *Tom. 4. Sermonem 10. in eundem psal. mum 118.*

Quæ opitulatio (gratiæ Dei excitantis hominis voluntatem) per innumeros modos siue occultos siue manifestos omnibus adhibetur: & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitia: quod autem à multis suscipitur, & gratia est diuinæ, & voluntatis humanae. Siue igitur initia, siue profectum fidelium, siue usque in finem perseverantium cogitemus genus, nulla species cuiusquam virtutis occurrit, quæ vel si-

ne dono diuinæ gratiæ, vel sine consensu nostræ voluntatis habeatur. Ipsa enim gratia hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, vt in eo quem vocat, primam sibi receptricem & famulam donorum suorum præparet voluntatem. Nam virtus nolentium nulla est, nec potest asseri, vel fidem, vel spem, vel caritatem eis inesse, quorum ab his bonus consensus alienus est. Tom. 2. lib. 2. de vocatione gentium, Cap. 9. Huc faciunt que supra habes Cap. 2. de gratia & libero arbitrio.

diuina ex humana voluntatis. Negant hoc Lutherus lib. de seruo ar. bivio et Philippus in locis communibus An. 21. Wittenbergæ editis.

Vide itaque quàm vere Lutherus & Philippus gloriuntur Ambrosium idem sensisse de iustificatione hominis, quod ipsi.

III. Timorem diuinæ iustitiæ non esse malum, neque facere peccatores deteriores.

Consensum (gratiæ diuinæ excitati) non solum cohortatio prædicantium, & incitamenta doctrinæ, sed & metus gignit, propter quod scriptum est: *Principiū sapientiæ timor Domini. Qui quantislibet terroribus inferatur, non aliud agit, quàm vt quem fecerit timentem, faciat & volentem, nec solum volentem, sed etiam sapientem. Vnde & illud scriptum est: *Beatus cui donatum est habere timorem Dei. Quid enim tam beatificū quàm hic timor, qui genitor eruditor quæ sapientiæ est? In cuius vtrique deuotione denota est & voluntas, quæ auctore gratiæ eodem proficit timore quo cæpit. Cum ergo hic timor etiam per quandam vim magni terroris immittitur, non ibi ratio exstinguitur, nec intellectus aufertur, sed illa potius quæ mentem premebat caligo discutitur, vt voluntas deprauata prius atque captiua, recta efficiatur & libera. Lib. 2. de vocatione gentium, Cap. 9.

Metus diuini numinis effici vt gratiæ diuinæ excitati consentiamus. *Prouerb. 9. *Eccl. 25.

Statue seruo tuo eloquium tuum, in timore tuo.] *Psal. 110. *Initium esse sapientiæ timorem Domini dicit Propheta: Quid est autem initium sapientiæ, nisi seculo renuntiare? Quia sapere secularia, stultitia est. Deo ingratis

* 1. Cor. 1.

* Rom. 10.

nique sapientiam huius mundi, stultitiam esse apud Dominum, * Apostolus dicit. Sed & ipse timor Domini nisi secundum scientiam sit, nihil prodest, imo obest plurimum. Siquidem Iudæi habent zelum Dei, * sed quia non habent secundum scientiam, in ipso zelo & timore maiorem contrahunt diuinitatis offensam. Quod circumcidunt infantulos suos, quod sabbatha custodiunt, timorem Dei habent: sed quia nesciunt legem spiritalem esse, circumcidunt corpus, non cor suum. Ignem sabbatho adolere formidant, cum lex sanctificationis die libidinum ignem prohibeat accendi. Et quid de Iudæis dicam? Sunt etiam in nobis qui habent timorem Dei, sed non secundum scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. Timor in eo est, quia videntur sibi consulere disciplinæ, opus virtutis exigere: sed inscitia in eo est, quia non compatiuntur naturæ, non æstimant possibilitatem. Non sit ergo irrationabilis timor. Etenim vera sapientia à timore Dei incipit, nec est sapientia spiritualis sine timore Dei: ita timor sine sapientia esse non debet. Basis quædam verbi est timor sanctus. Sicut enim simulacrum aliquod in basi statuitur, & tunc maiorem habet gratiam cum in basi statua fuerit collocata, standique accipit firmitatem: ita verbum Dei vel rationabile Dei in timore sancto melius statuitur, fortius radicatur, hoc est in pectore timentis Dominum, ne labatur verbum de corde viri, ne veniant volucres, & auferant illud de incuriosi & dissimulatis affectu. Sed etiã verbo Dei timor ipse aptari ad vtilitatem, & constabili videtur, vt non sit alienus scientiæ, sicut basis accepta statua non est aliena gratiæ. Timor ergo verbi est locus, sicut in pace locus eius. Timor quidem statua verbi, verbû timoris est disciplina. Plenus enim disciplinæ timor non nutat ad lapsum. Et quia basim verbi timorẽ diximus: ne quid alienum à scripturis posuisse nos quisquã putet: accipiat lectum de Dei verbo in Canticis canticorum:

* Crura

* Crura eius columnæ marmoreæ fundatæ super bases aureas. Significans columnas esse Ecclesiæ Apostolos, qui fundati sunt in timore sancto. Nam sicut * Petrus, Iacobus, Ioannes & Barnabas columnæ esse videbantur Ecclesiæ, sic & quicumque vicerit hoc seculum, sit columna Dei, quam confirmat qui dicit: * Ego confirmaui columnas eius: ita & basis aurea timor plenus disciplinæ, quia initium sapientiæ est. In timore ergo sapientum Apostolica prædicatio tamquam super basem auream columna confirmatur. Christi igitur eloquio & Apostolico sermone tribunal est timor iusti, & basis aurea plena prudentiæ, simulacrum autem bonum tamquam effigies veritatis, sermo sanctorum. Et vide tamquam basim auream esse sanctorum timorem. Lege Esaiam: vide quantis subiecerit timorem, ut faceret irreprehensibilem & sanctum timorem. * Spiritus, inquit, sapientiæ & intellectus, spiritus consilij atque virtutis, spiritus cognitionis atque pietatis, spiritus sancti timoris. Quantis timorem subiecit, ut haberet quod sequi possit: Informatur per sapiëntiam, instruitur per intellectum, cõsilio dirigitur, virtute firmatur, cognitione regitur, pietate decoratur. Tolle timori Domini ista, & est irrationabilis & insipiens timor, vnus ex illis: * Foris pugnae, intus timores. Quibus afflictus esset & Paullus, nisi habuisset Dominum consolantem. Nec otiosum est in Prouerbij: * Tunc intelliges timorem Domini. Quid est tunc: Cùm sapientiam inuocaueris, & prudentiæ dederis vocem tuam: & si quæsieris illam ut pecuniam, & ut thesauros scrutatus fueris eam, tunc intelliges timorem Domini. Et ideo tamquam super basim bonam dicit: Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo. Tom. 4. Sermone 5. in psal. 118.

* Cant. 8.

* Galat. 2.

* Psal. 74.

* Esa. 11.

Que requirã-
tur vt timor
Dei sit ratio-
nabilis.

* 2. Cor. 7.

* Prouer. 2.

IIII. Fidem esse initium, radicem & velus
fundamentum omnis iustitiæ.

*Fundamentū
iustitiæ fides
est.*

* *Esa. 28.*

*Paullus funda-
mentū posuit
Christum, vt
supra eū ope-
ra iustitiæ lo-
caremus.*

*Fides à Deo
datur, vt prin-
cipium sit me-
ritorum.*

*Fides prepa-
rat semitas
venturæ dile-
ctioni.*

Fundamentum ergo est iustitiæ fides. Iustorum enim corda meditantur fidem: & qui se iustus accusat, iustitiam supra fidem collocat. Nam tunc iustitia eius apparet, si vera fateatur. Denique & Dominus per Esaiam: * Ecce, inquit, mitto lapidem in fundamentum Sion, id est, Christum, in fundamentum Ecclesiæ. Fides enim omnium Christus. Ecclesia autem quædam forma iustitiæ est, commune ius omnium. In commune orat, in commune operatur, in cōmune tentatur. Denique qui seipsum sibi abnegat, ipse iustus, ipse dignus Christo est. Ideo Paullus fundamentum posuit Christum, vt supra eum opera iustitiæ locaremus, quia fides fundamentum est. In operibus autem aut malis iniquitas, aut bonis iustitia est. *Tom. 1. lib. 1. Officior. Cap. 29.*

Fides à Deo Abunde, quantū arbitror, his testimonijs (quamuis & alia documenta aggregari potuerint) demonstratum est, fidem qua iustificatur impius, nisi ex Dei munere non haberi, eamque nullis meritis præcedentibus tribui, sed ad hoc donari, vt principium possit esse meritum: vt cū ipsa data fuerit, non petita, ipsius iam petitionibus bona cetera consequantur. *Tom. 2. lib. 1. de vocat gent. Cap. 9.*

Fides velut præuia caritatis occupat animam, & præparat semitas venturæ dilectioni *Tom. 3. lib. Epist. 9. Epist. 74.*

Firmum tamen fundamentum Dei stat. habes hoc signaculum.] Fundamentum Dei fides est, quæ continet quæ promissit Deus. *Et mox sequitur:* Signaculum promissionis Dei, fides nostra est, quæ firmat Dei verba. *Tom. 5. in cap. 2. Epist. 2. ad Timoth.*

V. Fide sola impium non iustificari.

Illuxit enim gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegata impietate & secularibus desiderijs, temperanter & iuste & pie vivamus in hoc seculo.] Donum Dei illuxisse hominibus dicit per Christum, id est, veritatem vnius Dei manifestatam in Christo, vt pia professione Creatorem

rem

rem predicemus in Trinitatis vnitae, quod prius la-
 ruit humanum genus, nunc autem misericordia Dei
 illuxit, vt erroris tenebras euitantes, id est ignoran-
 tiam & impietatem mundanorum fugientes, pij in-
 ueniamur in parentem omnium Deum, profitentis
 eum in veritate, quam tradit Euangelium Filij eius:
 & vt huius rei mercedē habere possimus, bona ope-
 ra faciamus. Quomodo enim illi qui solum Patrem
 prædica, spes nulla est, si non profiteatur in eadem
 veritate & Filium: ita & huius spes frustrata, qui
 solum professionem fidei habet sine bonis operibus.
 Tom. 5. in cap. 2. Epist. ad Titum.

Fide sola non iustificari impium pluribus verbis confirma-
 tum est supra huius lib. 2. Confessionis Ambrosiane, Cap. 2.
 de coherentia fidei spei et caritatis, que breuitatis causa non
 putari hic repetenda. Adversarij tamen nostri, candido Le-
 ctor conantur aliquot Ambrosij sententijs asserere ad perpe-
 tuam felicitatem consequendam solam fidem sufficere, vt sci-
 licet putes eos tam pestiferum dogma non à Simone Mago,
 Basilide, Aëtio, Eunomio, Iouiniano (quos ita docuisse, & pro-
 pterea à toto orbe Christiano damnatos, testes sunt a * Ire-
 næus, b * Hieronymus, c * Augustinus, d * Theodoretus, & po-
 stremo, quem falso pro se facere contendūt, Ambrosius noster) uersus Iouinio
 sed ab illustri aliquo Ecclesie scriptore accepisse. Ceterum si an-
 tegras Ambrosij disputationes, non autem vnam vel alle-
 ram illius sententiam à vero sensu detortam legas, fateberis
 sat scio, magnam illi iniuriam fieri. Quanta enim rebemē-
 tia Iouinianum, & qui cum eo sentiebant, nullam virginita-
 tis gratiam, nullum abstinentie altarumq; virtutum meri-
 tum esse, in epistola ad Syricium Papam confutat? Agrestis,
 inquit, vlulatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum cas-
 titatis ordinem seruare, promiscue omnia velle confundere,
 diuersorum gradus abrogare meritum, & paupertatem
 quandam celestium remunerationum inducere, quasi Christo
 vna sit palma quam tribuit, ac non plurimi abundant titulis
 præmiatorum. Item, O stultum Heliseum, qui silue stribus ramis
 et amarū pascibat prophetas, Immemorem scripturarum Ef-
 dram, qui memoria scripturas reddidit, Inspicentem Paulum,

Inutilis est fra-
 des ad salutē
 consequendā
 sine bonis ope-
 ribus.

* a lib. 1. c. 20.
 * b lib. 2. ad
 * c haresi 54.
 * d hæret. fa-
 bul. lib. 1.

qui gloriatur in ieiunijs, si nihil profunt ieiunia. Sed quomodo non profunt, quibus vitia purgantur? Quæ si deferas cum huius militate, cum misericordia, ut Esaias spiritu diuino locutus est, ossa tua pinguescent, & crispescit hortus ebrius. Hactenus Ambrosius. Sed quid ista commemoro? Ambrosij sententia non à sola fide iustitiam Christianam pendere vsq; adeo certum est, ut propterea Centuriarum Magdeburgensium censuram effugere non potuerit. Ceterum enim 4. cap. 20. accusant illum quod scribat lib. de Helia & ieiunio, cap. 1. Non venialis est Dominus, sed tu ipse venalis es: peccatis tuis venundatus es, redime te operibus tuis, redime te pecunia tua: vilis pecunia, sed pretiosa misericordia. Sed age videamus que sint ille Ambrosij sententia, quibus existimant probari posse eum in una fide totam Christiani hominis iustitiam et salutem ponere. Initio auunt ita eum sermone 45. de sancto Latrone scribere: Ipsa hora qua paradysus Deum suscepit, suscepit & Latronem: vnus passus est pro salute cunctorum, & duobus pariter immortalitatis ianua referatur. Sed hanc tantam gloriam Latroni fides prestitit. Fides enim est que peccata cooperit, que vincit crimina, que facit de latronibus innocentes: quamuis enim delinquentium grandis culpa sit, fidei tamen maior est gratia. Et post pauca sequitur, quo nos maxime existimant premi: Sicut ergo sufficit isti (Iude) ad scelera deseruisse Christum: ita illi sufficit ad innocentiam Domino credidisse. Facit igitur & fides, innocentes latrones, & perfidia Apostolos criminosos. Ista Ambrosius scribere negare nec possum, nec sane volo: at inde quod aduersarij nostri comminiscuntur sequi solam & otiosam fidem Deum hominum generi conciliare, id est quod pernego. Loquitur enim de ea fide, que, ut Apostolus ait, per dilectionem operatur, præter quam nihil etiã hodie Catholici, ab homine merito passionis & mortis vnus Mediatoris nostri Iesu Christi iustificato ut hereditatem Dei possideat, requirimus. At quæris forte vnde sciam illam esse Ambrosij mentem? Inde certe quod Sermone 44. Latronis penitentiam & singularem illius in Christum affectum ac amorẽ prædicet. Mira res, inquit, plus in cruce latro Christum diligit, quàm Iudas dilexit in cæna. Ac ita Ambrosius in locis similibus, vbi fidem, quam & nos merito facimus maxi-

mi summis laudibus effert, accipiendus. Quod deinde quidam aiunt, eum describere in cap. 1. Epist. 1. ad Corinth. à Deo constitutum esse, ut qui credit in Christum saluus sit sine opere sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum, non negò, nec est causa cur negare debeam. Tantum enim abest ut ÷js verbis, quod annis plus mille quingentis de iustitia Christiana Ecclesia credit, destruatur, ut etiam vel maxime confirmetur. Sententia enim istorum est, à Deo constitutum esse, ut homo peccatorum remissionem assequatur et iustus sit sola fide, hoc est, sola iustitia fidei, vel gratis omnino, sine ullo opere præcedente cuius merces sit ipsa iustitia. Per fidem enim, quia est humane salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis, intelligit ipsissimam iustitiam Christianam quæ in Scriptura sacra varijs nominibus appellatur, iustitia nimirum ex fide, quia, ut diximus, fides fundamentum est iustitiæ, iustitia item ex Deo, iustitia Christi, & iustitia gratuita, quod Deus Pater hominem ex sola gratia et benignitate, propter meritum passionis & mortis unius Mediatoris nostri, Filij sui carissimi Iesu Christi, in fidem & amicitiam suam recipiat, eumque vere iustum & sanctum faciat. Huic opponitur iustitia operum, quæ etiam iustitia legis, iustitia item Philosophica seu Ethica dicitur, quæ Pharisei, Rabini, Philosophi & Pelagiani ita sibi placent, ut non dubitent gloriari istius merito se fidei gratiam accepisse, adeoque ipsi Deo carissimos esse. Merito eam à vera iustitia Ambrosius noster separat. Separant quoque etiam nunc hodie quotquot Dei beneficio orthodoxi & sunt & haberi cupiunt. Didicerunt namque à sanctis suis maioribus Christum toti hominum generi factum esse iustitiam, sanctificationem atque redemptionem. Apostolus quoque Paulus ait arbitrari se hominem iustificari per fidem sine operibus legis, sed non eo sensu, ut præcepta ac professa fide (* vtor B. Augustini ver-
 *Tom. 4. de fide & operibus, Cap. 14.

ut finem faciam, eadem sinceritate boni istius viri Ambrosium tractant, quæ in nascente Ecclesia quidam Epicurei B. Paulum, quem cum nosset docere in operibus legis nullum salutis presidium collocandum, ipsi mox gloriati sunt & vsque eo multis per suaserunt, Pauli sententiam esse, opera homini nec salutem

* *Ibidem.*

salutem, nec exitium adferre, in sola fide omnem nostram institutam, dignitatem, ac salutem positam, ut ad eam opinionem exstirpandam sanctissimi Apostoli, Petrus, Iacobus, & Iudas coacti sint * Augustino teste, sex eas Epistolas scribere quas Canonicas recepto vocabulo dicimus. Atque hec quidem ad Ambrosij mentem colligendam candido Lectori & veritatis studio sufficere puto.

V I. *Hominem semel iustificatum, posse iterum peccare, & gratiam amittere.*

Homo baptizatus si peccet, Deum à se repellit.

Baptizatus homo si postea desertor violatorque Sacramenti fuerit, peccat, & Deum repellit à se. Si autem agat penitentiam ex toto corde, ubi Deus videt, saluabitur, sicut vidit cor David, quando increpatus à Propheta grauius post comminationes terribiles Dei exclamauit dicens: * Peccaui: & mox ut audiuit, abstulit peccatum suum. Tom. I. in exhortat. ad agendam penitentiam.

* 2. Reg. 12.

Quid est quod asserunt (Catholicæ fidei aduersarij) baptizatos intendere non debere virtutum discipulos, nihil illis obesse comestiones, nihil voluntatum affluentiam, insipientes esse eos qui ijs carni Damnat Amant. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 82.

non obesse comestiones & cetera vitia carnis Hanc heresin ab inferis reuocauit Lutherus, de quo vide illius librum de Captiuitate Babylon. & sermonem de piscatione Petri, tum concionem secundam de festo Ascensionis.

CAPVT QVINCTVM
De Lapsis & eorum reparatione.

I. *Quid sit peccatum.*

Peccatum non est viua substantia, sed mentis deprauatio.

Quid igitur dicemus? Si enim neque sine principio est quasi increata, neque à Deo facta, vnde habet naturam malitiam? Nam mala esse in hoc mundo nullus sapiens denegauit, cum sit tam frequens in hoc seculo lapsus ad mortem. Sed ex ijs quæ iam diximus, possumus colligere quia non est viua substantia, sed mentis atque animi deprauatio,